

خلاصه درس اول: تعاون

☀️ تعاون:

✓ تعاون یعنی همکاری و یاری رساندن به یکدیگر.

☀️ ما انسان‌ها در مقابل چه کسانی مسئول هستیم: ۱ ۲ ۳ ۴
همه‌ی ما انسان‌ها در مقابل خداوند، متعال نسبت به خود، دیگران و محیطی که در آن زندگی می‌کنیم، مسئول هستیم.

☀️ انسان موجودی اجتماعی و هم مسئول آفریده شده:

از آنجایی که انسان هم موجودی اجتماعی و هم مسئول آفریده شده است، هیچ‌کس نمی‌تواند اعمال و رفتار و زندگی خود را از اجتماع جدا کند و بگوید من می‌خواهم زندگی آسوده‌ای داشته باشم، نسبت به آن‌چه در جامعه می‌گذرد و اتفاقاتی که برای دیگران می‌افتد، بی‌تفاوت بمانم و زندگی خود را از دیگران جدا کنم.

☀️ قرآن کریم درباره تعاون و همکاری فرموده است:

در کارهای نیک و یرهیزکاری، یکدیگر را یاری کنید و در گناه و ستمکاری همکاری نکنید.

☀️ حضرت علی (ع) درباره‌ی رفع مشکلات مؤمنان فرمود:

از پیامبر اکرم (ص) شنیدم که فرمود کسی که یک مشکل از مؤمنی رفع کند، مانند کسی است که تمام عمرش را به عبادت سپری کرده است.

☀️ همکاری نکردن در گناه یعنی:

یعنی اینکه اگر کسی کار ناپسند یا گناهی انجام می‌دهد ما او را تشویق نکنیم یا طوری رفتار نکنیم که انگار با او موافق هستیم.

☀️ جلوه‌ها و شکل‌های مختلف تعاون:

۱ ۲ ۳ ۴ ۵
۱. اظهار دوستی و محبت، همدلی و خوشحال کردن یکدیگر، هدیه دادن، کوشش برای صلح و آشتی
۲. میان مؤمنان، عیادت از بیمار، قرض دادن، رفع مشکلات مردم و یاری رساندن به آن‌ها در
۳. گرفتاری‌ها، مشارکت برای رفع نیازهای مالی فقرا، امر به معروف و نهی از منکر.

☀️ نتیجه همکاری و همدلی در خانواده:

باعث صمیمیت و محبت بیشتر بین اعضای خانواده می‌شود.

☀️ نتیجه تقسیم وظایف و مسئولیت‌ها در خانواده:

با تقسیم وظایف و مسئولیت‌ها، هر عضوی از خانواده احساس می‌کند که مفید است و همه کارهای خانه بر دوش یک نفر قرار نمی‌گیرد.

☀️ همکاری پیامبر اکرم (ص) و امامان بزرگوار در کارهای خانه:

دوشیدن شیر چارپایان، آسیاب کردن گندم و جو، نظافت خانه

چند نمونه از همکاری در مدرسه:

همکاری در نظافت کلاس و مدرسه، کمک به همکلاسی‌هایی که در درس ضعیف هستند، همکاری در مراسم صبحگاهی

نتیجه همدلی و همکاری در بین افراد یک محله:

علاوه بر ایجاد صمیمیت و همبستگی موجب می‌شود که کارها بهتر پیش برود.

از جلوه‌های تعاون در محله:

عیادت از همسایه بیمار، کمک و خوشامدگویی به همسایه جدید، همکاری در نظافت و پاکیزگی

محله، مراقبت از اموال عمومی، همکاری در جشن‌ها یا مراسم‌ها

امام صادق (ع) در مورد خوش رفتاری با همسایه فرمود:

با همسایه‌ات خوش رفتاری کن تا مسلمان راستین باشی.

عواملی که مانع از همکاری و تعاون می‌شود

۱ حسادت

۲ تکبر

۳ غرور و خودخواهی

۴ کینه و دشمنی

خلاصه درس دوم: تعاون ۲

انسان ۱- فردی
انسان ۲- گروهی

تعاون، تنها به خانه و مدرسه، محله محدود نمی‌شود گاهی افراد نیکوکار در سطح جامعه به صورت فردی و گروهی به دیگران کمک می‌کنند.

خداوند در قرآن می‌فرماید: لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تَحِبُّونَ

یعنی: هرگز به نیکی نمی‌رسید مگر اینکه از آن چه دوست دارید انفاق کنید.

افراد از طریق بخشش مال، علم، توانایی و وقت خود به کسانی که نیازمند هستند یاری می‌رسانند به این بخشش انفاق می‌گویند.

گاهی افراد نیکو کار در قالب سازمان‌های مردم نهاد و مؤسسات خیریه به یاری نیازمندان یا حل برخی مشکلات جامعه می‌پردازند. مانند انجمن حمایت از بیماران خاص، انجمن‌ها، نگهداری از معلولین و سالمندان، درمانگاه‌های خیریه، مؤسسات نگهداری و حمایت از ایتام و خیرین مدرسه‌ساز را می‌توان نام برد.

خیرین مدرسه‌ساز:

افراد با استفاده از توانمندی خود و دیگران افراد یا نهادهای نیکو کار به ساختن یا تعمیر و نوسازی و تجهیز مدارس می‌پردازند و این مدارس را به صورت رایگان در اختیار وزارت آموزش و پرورش قرار می‌دهند.

وقف: یکی از اقدامات بسیار خوب به منظور انفاق و تعاون در جامعه، وقف است.

وقف از روزگاران بسیار قدیم در ایران وجود داشته است افراد نیکوکار بناهایی مانند مدرسه علمیه، پل، کاروانسرا، آب‌انبار و حمام عمومی می‌ساختند تا مردم بتوانند از آن‌ها استفاده کنند.

به اموال و دارایی که وقف می‌شود موقوفات می‌گویند و کسی حق تصرف در آن‌ها را ندارد یعنی به همان صورت که واقف معین نموده استفاده شود.

تاریخچه‌ی تعاونی در جهان و ایران:

(الف) سابقه‌ی تعاونی در ایران: به سال ۱۳۰۳ در ایران بازمی‌گردد در آن سال مواردی در خصوص تعاونی مطرح و در مجموعه‌ای تحت عنوان قانون تجارت به تصویب رسید در پی آن در سال ۱۳۱۴ را می‌توان نقطه آغاز تشکیل و ثبت قانونی شرکت‌های تعاونی در ایران قلمداد نمود.

(ب) سابقه‌ی تعاونی در جهان: در سال ۱۸۴۳ میلادی در شهر راجدیل انگلستان، ۲۸ نفر از کارگران به علت نارضایتی از عملکرد صاحبان کارخانه‌ها دور هم جمع شدند تا چاره‌ای بیندیشند موضوع این بود که کارخانه‌ها به جای حقوق و دستمزد نوعی بن خرید به کارگران می‌دادند که فقط از فروشگاه‌های وابسته به خودشان ارزش داشت. فروشگاه‌ها نیز اجناس را با کیفیتی نامطلوب و بد عرضه می‌کردند. کارگران پس از مشورت با یکدیگر به این نتیجه رسیدند که اگر خودشان

کالاهای موردنیاز خودشان را تولید کنند می‌توانند اجناس را با کیفیتی بهتر تهیه نمایند و در ضمن سودی را که از فروش کالاها به دست می‌آوردند بین خودشان تقسیم کنند. یک سال بعد در دسامبر ۱۸۴۴ آن‌ها فروشگاه خود را افتتاح کردند. این اولین شرکت تعاونی به شکل امروزی آن در جهان بود.

تعریف شرکت تعاونی:

هر گاه گروهی از مردم برای رفع نیازهای معیشتی و شغلی خود دور هم جمع شوند و بر طبق تعاونی‌ها در فعالیت‌ها سرمایه‌گذاری و همکاری کنند و در سود و زیان آن شریک شوند یک شرکت تعاونی، تاسیس کرده‌اند و هر یک از آن‌ها را عضو شرکت تعاونی می‌نامند.

تعداد اعضای شرکت‌های تعاونی:

هر شرکت تعاونی حداقل با ۷ عضو سمیت پیدا می‌کند.

تفاوت شرکت تعاونی با غیرتعاونی:

در تعاونی همه افراد با هم برابر هستند. یعنی با هر مقدار سرمایه (سهم) عضو شوند، یک حق رأی دارد درحالی‌که شرکت‌های غیرتعاونی هر کس سرمایه و سهامش بیشتر است قدرت بیشتری در تصمیم‌گیری‌ها دارد.

تبدیل به انفرادی هم برابر داران در تعاونی
غیر تعاونی به بر اساس سرمایه هر فرد هر چه بیشتر قدرت ↑

خلاصه درس سوم: ساختار و تشکیلات دولت

حکومت کشور ما **جمهوری اسلامی** است که به وسیله سه قوه **مقننه، قضائیه و مجریه** زیر نظر **مقام رهبری** اداره می شود.

قوهی مجریه:

همان دولت و سازمان های وابسته به دولت است.

ریاست قوهی مجریه: برعهدهی **رئیس جمهور** است که پس از **مقام رهبری** عالی ترین مقام رسمی کشور است و مسئولیت **اجرای قانون اساسی و قوانین مصوب مجلس** را برعهده دارد.

انتخاب رئیس جمهور:

رئیس جمهور برای مدت چهار سال با رأی مستقیم مردم انتخاب می شود و تنها برای یک دورهی **چهار ساله دیگر به صورت متوالی انتخاب مجدد او مانعی ندارد.**

کسانی که شرایط ریاست جمهوری را دارند: **داوطلب** می شوند و پس از آنکه صلاحیتشان توسط **شورای نگهبان** تأیید شد، برنامه های خود را برای مردم بیان می کنند. در روز رأی گیری:

در روز رأی گیری، همه ی کسانی که ایرانی و تبعه ی جمهوری اسلامی ایران هستند، حتی افرادی که در خارج از کشور زندگی می کنند، می توانند در انتخابات شرکت کنند و به فرد مورد نظرشان رأی بدهند.

پس از آنکه رئیس جمهور با **حداکثر آرای مردم** انتخاب شد، برای شروع کار، حکم وی توسط رهبر امضا و **تتفیذ** می شود.

مراسم تحلیف (سوگند) رئیس جمهور:

رئیس جمهور در مجلس شورای اسلامی با حضور نمایندگان مجلس و شورای نگهبان و رئیس قوه قضائیه در **پیشگاه قرآن کریم سوگند یاد می کند که وظایف خود را به درستی انجام دهد.**

رئیس جمهوری و دولتی که تشکیل می دهد در برابر:

ملت ایران، رهبر و مجلس شورای اسلامی مسئول هستند و باید پاسخگو باشند.

هیأت دولت از: **رئیس جمهور، معاونان و وزیران** تشکیل می شود.

رئیس جمهور در شروع کار خود: افرادی را به عنوان **وزیر** انتخاب و به **مجلس معرفی** می کند.

هر وزیر در برابر **نمایندگان ملت در مجلس** برنامه های خود را ارائه می دهد. سپس **نمایندگان** درباره صلاحیت او برای وزارت، اظهار نظر می کنند و درباره ی هر وزیر رأی گیری می شود. در صورتی که اکثریت نمایندگان مجلس به **وزیری رأی اعتماد** بدهند به عنوان وزیر کار خود را شروع می کند.

هر وزیر مسئول یک **وزارتخانه** است و ساختمانی که دفتر وزیر در آنجا قرار دارد **وزارتخانه** نامیده می شود.

هیأت دولت در طول سال، جلسات متعددی برگزار می‌کند و رئیس جمهور و وزیران در مورد مسائل مهم کشور و جهان به گفتگو می‌پردازند و با مشورت یکدیگر به راه‌حل‌هایی می‌رسند و در مورد مسائل تصمیم‌گیری می‌کنند.

مقر هیأت دولت و وزارتخانه‌ها در تهران است.

موضوعات زیر به کدام وزارتخانه مربوط می‌شود.

- درس خواندن در مدرسه + آموزش و پرورش
- رفتن به سینما و کتابخانه + وزارت ارشاد و فرهنگ اسلامی
- استفاده از اتوبان، بزرگراه‌ها - وزارت راه و شهرسازی
- و جاده‌های بین شهری
- مراجعه به پزشک و بیمارستان + وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- مصرف آب و برق + وزارت نیرو

مراحل انتخاب و شروع به کار رئیس جمهور:

- ۱- اعلام داوطلب شدن برای ریاست جمهوری
- ۲- تأیید صلاحیت توسط شورای نگهبان
- ۳- شرکت در تبلیغات انتخاباتی و معرفی برنامه‌های خود
- ۴- انتخاب شدن با کسب حداکثر آرا
- ۵- تنفیذ
- ۶- تحلیف (سوگند)
- ۷- انتخاب وزیران و معرفی آن‌ها به مجلس

خلاصه درس چهارم: وظایف دولت

منظور از شهروندان: **اتباع یک کشور** است. ✓

چه کسانی شهروند ایران محسوب می‌شوند: ✗

همه‌ی کسانی که **تابعیت دولت جمهوری اسلامی** را دارند، چه شهری باشند، چه روستایی و عشایر، چه در داخل کشور زندگی کنند و چه در خارج از کشور شهروند ایران محسوب می‌شوند.

حقوق شهروندان در رابطه با دولت:

۱ از خدمات دولت در زمینه‌های مختلف بهره‌مند شوند.

۲ حق آزادی بیان دارند.

۳ حق اظهارنظر و انتقاد دارند.

{ برای زندگی بهتر

مسئولیت‌های شهروندان

۱ به قوانین و مقررات کشور احترام بگذارند و آن‌ها را رعایت کنند.

۲ با دولت مشارکت و همکاری صمیمانه داشته باشند.

۳ مالیات خود را بپردازند.

۴ در هنگام جنگ از کشور دفاع کنند.

مهم‌ترین وظایف دولت طبق قانون اساسی:

۱ شرایط و لوازم سواد و آموزش، بهداشت، شغل مناسب، رفاه، امنیت، فرهنگ و اخلاق اسلامی را در جامعه فراهم کند.

۲ تجهیزات زیربنایی و خدمات عمومی مانند ساختن راه و جاده، پل، بیمارستان، مسکن، مدرسه، سد، مخابرات، آب، برق و گاز و... را در کشور گسترش دهد.

مهم‌ترین وظایف رئیس جمهور:

۱ امضای قراردادهای بین ایران و کشورهای دیگر

۲ اعطای نشان‌های دولتی

۳ امضای استوارنامه‌ی سفیران کشور ما و پذیرش استوارنامه‌ی سفیران سایر کشورها

یکی از اقدامات دولت‌ها تنظیم **لایحه** در امور مختلف است. این لوایح برای تصویب و

قانونی شدن به **مجلس شورای اسلامی** فرستاده می‌شود

✓ نمایندگان مجلس شورای اسلامی بر فعالیت‌های دولت نظارت می‌کنند و حق سؤال کردن

از **رئیس جمهور** و **وزیران** را دارند. نمایندگان ممکن است از عملکرد **رئیس جمهور** با هر یک

وزیران سؤال کنند. در این صورت **رئیس جمهور** یا **وزیری** که از او سؤال شده باید در مجلس حاضر

شود و به سؤال نمایندگان پاسخ دهد. گاهی نیز ممکن است مجلس وزیری را استیضاح کند

💡 دولت در چه زمینه‌هایی فعالیت‌های مختلفی انجام می‌دهد:

دولت فعالیت‌های مختلفی را در زمینه آموزش، بهداشت، اوقات فراغت، حفاظت از محیط‌زیست، مسکن، کشاورزی، صنعت و... انجام می‌دهد. همچنین دولت برای اقدامات عمرانی مثل ساختن پل، جاده، فرودگاه، نیروگاه برق و... باید سرمایه‌گذاری کند.

💡 درآمدهای دولت:

① درآمدهای حاصل از صادرات نفت

② درآمدهای حاصل از مالیات

③ سایر درآمدها

💡 بخشی از درآمدهای دولت از راه مالیات تأمین می‌شود.

💡 مالیات: پولی است که بر طبق قانون افراد و مؤسسات به دولت می‌پردازند تا در جهت اداره امور کشور مورد استفاده قرار بگیرد.

💡 سایر درآمدهای دولت:

درآمدی که دولت از بابت ارائه خدمات برق، آب، گاز، تلفن به مردم به دست می‌آورد. درآمدهای مربوط به خدماتی مانند صدور گواهینامه‌ی رانندگی، سند مالکیت، گذرنامه و نظایر آن

درآمدهای مربوط به خدماتی مانند صدور گواهینامه‌ی رانندگی، سند مالکیت، گذرنامه و نظایر آن

💡 بودجه به زبان ساده یعنی پیش‌بینی دخل و خرج دولت یا همان درآمد و هزینه‌ها.

💡 بودجه: سندی است که دولت در آن درآمدها و هزینه‌های یک کشور را برای یک سال معین می‌کند.

💡 یکی از وظایف مهم دولت‌ها تنظیم لایحه‌ی بودجه است.

💡 سند بودجه: باید در مجلس شورای اسلامی تصویب شود.

خلاصه درس پنجم: آسیب‌های اجتماعی و پیشگیری از آن‌ها

نوجوانان، گروه سنی ^{۱۸} دوازده تا هجده سال را تشکیل می‌دهند.

بلوغ: در دوره نوجوانی افراد از نظر جسمانی دچار تغییراتی می‌شوند که به این تغییرات بلوغ می‌گویند.

نوجوانان علاوه بر تغییرات جسمانی از نظر ذهنی و اجتماعی نیز تغییر می‌کنند. تغییرات دوره نوجوانی اغلب باعث بروز مسائل مختلف عاطفی و احساسی در نوجوانان می‌شود. حقوق ما نوجوانان:

ما حق داریم درس بخوانیم، مطالعه کنیم، حرفه و مهارت بیاموزیم، به ورزش و هنر بپردازیم، استعدادهای خود را بشناسیم و شکوفا کنیم، تفریح و شادی کنیم و از زندگی لذت ببریم.

مسئولیت ما نوجوانان:

ما وظیفه داریم از این دوره‌ی زندگی به خوبی استفاده کنیم و قدر امکاناتی را که خانواده و مدرسه در اختیار ما می‌گذارد بدانیم. ما نوجوانان رو به جوانی و بزرگسالی حرکت می‌کنیم و باید هدف‌هایی برای زندگی خود داشته باشیم.

دوره‌ی نوجوانی افراد بیشتر در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار دارند: در این دوره به دلیل برخی خصوصیتی که در دوران بلوغ به وجود می‌آید افراد حساس‌ترند و ممکن است روحیه‌ی هیجانی و کنجکاری آن‌ها باعث شود که بیشتر در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار بگیرند.

از جمله آسیب‌های اجتماعی که مشکلات زیادی برای افراد یک جامعه به وجود می‌آورد:

پرخاشگری و نزاع و اعتیاد است. پرخاشگری و نزاع نتیجه‌ی کنترل نکردن خشم است.

خشم و عصبانیت احساسی طبیعی است.

چه افرادی پرخاشگر می‌شوند:

افراد که راه‌های درست ابزار خشم را یاد نگرفته و نمی‌توانند به طور معمول خشم خود را کنترل (مهار) کنند به افراد پرخاشگر تبدیل می‌شوند.

شکل‌های مختلف رفتارهای پرخاشگرانه:

- ۱. آزار و اذیت
- ۲. مسخره کردن
- ۳. بی‌ادبی نمودن
- ۴. کتک زدن
- ۵. تحقیر دیگران
- ۶. ناسزا گفتن
- ۷. شکستن و تخریب وسایل

سه قاعده در هنگام خشم و عصبانیت:

نباید به خود صدمه بزنم، نباید به دیگران صدمه بزنم، نباید به وسایل با اموال خودم و دیگران صدمه بزنم.

💡 وقتی ما از دست کسی عصبانی هستیم:

- ۱ به خدا پناه ببریم و با گفتن ذکر و نام و یاد خدا خود را آرام کنیم.
- ۲ اگر نمی‌توانیم خود را آرام کنیم، محیط ناراحت‌کننده را ترک کنیم.
- ۳ برای آرام کردن خود از گفتگو و مشورت با بزرگ‌ترها کمک بگیریم.
- ۴ نفس‌های عمیق بکشیم و از یک تا ده بشماریم.
- ۵ علت عصبانیت خود را مؤدبانه و آرام بیان کنیم.

💡 وقتی کسی از دست ما عصبانی است:

- ۱ به آرامی از او سؤال کنیم چرا از دست ما عصبانی است و علت چیست؟
- ۲ اگر اشتباهی مرتکب نشده‌ایم، با آرامش توضیح دهیم و اگر اشتباهی کرده‌ایم عذرخواهی کنیم و راهی برای جبران اشتباه پیدا کنیم.
- ۳ به حرف‌های طرف مقابل، خوب گوش کنیم و حرف‌های او را قطع نکنیم.
- ۴ اگر کسی از دست ما خیلی عصبانی است به طوری که حاضر به شنیدن حرف‌های ما نیست و ممکن است به ما صدمه بزند، فوراً صحنه را ترک کنیم و از بزرگ‌ترها کمک بخواهیم.

💡 حضرت علی (ع) درباره خشم فرمود:

خشم دشمن توست، پس آن را بر خود مسلط مگردان.

💡 امام صادق (ع) درباره خشم فرمود:

هر کسی مالک خشم خود نباشد، مالک عقل خود نخواهد بود.

💡 یکی دیگر از آسیب‌هایی که در هر کشوری افراد و به‌ویژه جوانان را تهدید می‌کند اعتیاد به

مواد مخدر است.

💡 مواد مخدر:

موادی هستند که مصرف آن‌ها تغییراتی روی سیستم عصبی ایجاد می‌کند و باعث کم شدن هوشیاری و بی‌حسی و بی‌حالی می‌شوند اما پس از تمام شدن اثر آن روی مغز، فرد حال بسیار بدی پیدا می‌کند و مجبور است دوباره به سمت آن ماده برود.

💡 علل گرایش افراد به مواد مخدر:

برای فرار از مشکلات، کنجکاوی، تحت‌تأثیر دیگران قرار گرفتن، جرأت و مهارت نه گفتن را ندارند، خودنمایی، شکست‌های جزئی در زندگی و...

خلاصه درس ششم: قوه قضائیه

☀ چه کسانی از نوجوانان در برابر آسیب‌ها و تهدیدات محافظت می‌کنند؟

خود، خانواده، مدرسه و قانون

☀ هر فرد چگونه می‌تواند از خودش در برابر آسیب‌ها محافظت کند:

هر فرد نسبت به بدن و روح و روان خود مسئول است و باید از اعمال و رفتاری که به سلامتی بدنی و روانی او لطمه می‌زند، پرهیز کند

☀ خانواده چگونه می‌تواند از نوجوانان در برابر آسیب‌ها محافظت کند:

پدر و مادر مسئولیت از فرزندان و فراهم کردن امکانات زندگی برای آن‌ها را دارند. پدر و مادر در تربیت و مراقبت فرزندان، حق قانونی دارند. آن‌ها حق دارند تا زمانی که فرزندانشان مستقل نشده‌اند بر فعالیت‌های آن‌ها نظارت دقیق داشته باشند.

☀ مدرسه چگونه می‌تواند از نوجوانان در برابر آسیب‌ها محافظت کند:

معلمان و مسئولان مدرسه نیز مانند پدر و مادر، مسئولیت مهم و قانونی مراقبت از نوجوانان را در برابر آسیب‌های اجتماعی به عهده دارند. آن‌ها نوجوانان را برای داشتن زندگی شایسته تربیت می‌کنند.

☀ قانون چگونه می‌تواند از نوجوانان در برابر آسیب‌ها محافظت کند:

نیروی انتظامی برای برقراری امنیت و حفاظت از مردم تلاش و با کسانی که قوانین را نقض کنند و برخورد می‌کند. البته پلیس قانون وضع نمی‌کند و قدرت نامحدود هم ندارد، بلکه پلیس نیز در چارچوب قوانین و تا جایی که قانون به او اجازه می‌دهد می‌تواند عمل کند.

☀ اختلافات بین افراد جامعه:

این اختلافات ممکن است در اثر آگاه نبودن و ندانستن قانون پیش بیاید و یا افرادی عمداً از قانون سرپیچی کنند.

☀ نهادی که عدالت اجتماعی را برقرار می‌سازد و بر اجرای قوانین نظارت می‌کند قوه قضائیه است.

☀ نهاد قوه قضائیه، پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی افراد است.

☀ انتخاب رئیس قوه قضائیه: رئیس قوه قضائیه از سوی رهبر جمهوری اسلامی به مدت پنج سال انتخاب می‌شود. رئیس قوه قضائیه باید فردی مجتهد، عادل، آگاه به امور قضائی و مدیر و مدبر باشد.

☀ یکی از مهم‌ترین وظایف قوه قضائیه:

حل کردن اختلافات مردم ✓

☀ حل کردن اختلافات مردم از چه راه‌هایی است:

۱- از راه مسالمت‌آمیز و با گفتگو، ۲- شورای حل اختلاف محله، ۳- مراجعه به دادگاه

انواع دعاوی (اختلافات):

- ✓ دعاوی (اختلافات) کیفری
- ✓ دعاوی (اختلافات) حقوقی

دعاوی (اختلافات) کیفری:

مربوط به اعمالی است که دادگاه برای فردی که مرتکب جرمی شده است، مانند فردی که در مغازه با مشتری دیگر شروع به توهین و فحاشی و تهدید می‌کند.

دعاوی (اختلافات) حقوقی:

مربوط به اعمالی است که دادگاه مجازاتی تعیین نمی‌کند بلکه افراد را ملزم می‌کند که تکالیفشان را انجام دهند یا حقوق قانونی دیگران را بدهند. مانند فردی که در هنگام ساختمان‌سازی به طور ناخواسته قسمتی از خانه همسایه مجاور را با لودر خراب کرده است.

کس که از آن که شکایت کرده

قاضی در دادگاه: در دادگاه قاضی مدارک خواهان (شاکی) و خوانده را مطالعه می‌کند و از آن‌ها می‌خواهد تا دلائل خود را بیان کنند. قاضی باید فردی عادل و ...

در همه‌ی دادگاه‌ها افراد حق دارند فردی را به عنوان وکیل انتخاب کنند تا از حقوق آن‌ها دفاع کند.

وکیل کسی است که در رشته حقوق درس خوانده و به قوانین آشناست و پروانه (اجازتنامه) وکالت دارد.

اگر کسی توانایی مالی نداشته باشد که وکیل بگیرد، می‌تواند از دادگاه درخواست وکیل کند.

افراد می‌توانند قبل از نوشتن شکایت در مجتمع‌های قضائی با مشاور حقوقی در آن مجتمع مشورت کنند تا بدانند چگونه شکایت خود را مطرح کنند.

خلاصه درس هفتم: ارتباط و رسانه

یکی از نیازهای بشر **ارتباط برقرار کردن** است بدون **ارتباط** ما نمی‌توانیم زندگی کنیم.
نقش ارتباط:

ارتباط، انسان را قادر می‌سازد تا خواسته‌ها و نیازهای خود را به دیگران منتقل کند.
راه‌های ارتباط بین انسان‌ها:
محبت کردن، تبادل افکار و اعتقادات، تبادل اطلاعات، در میان گذاشتن احساسات، حل کردن مسائل، درک کردن دیگران

ما در شبکه‌ای از ارتباطات به سر می‌بریم:
ما انسان‌ها به کمک وسایل ارتباط جمعی می‌توانیم حتی در سطح ملی و فراملی ارتباط برقرار کنیم.

فرستنده
پیام
گیرنده

تعریف ارتباط:

ارتباط یعنی جریان ارسال و دریافت پیام.

هر ارتباطی سه عنصر دارد:

۱- فرستنده (ارسال‌کننده پیام)، ۲- گیرنده (دریافت‌کننده پیام)، ۳- پیام

مثال برای عناصر ارتباط: وقتی به دوستی سلام می‌کنیم یا به او لبخند می‌زنیم، ما **فرستنده** **پیام** و دوستان **گیرنده** آن است. سلام یا لبخند هم **پیام** است.

بازخورد چیست:

اگر **گیرنده** به **فرستنده** پیامی بفرستد و او را متوجه کند که **معنی** پیام را دریافت کرده، به این عمل **بازخورد** می‌گویند.

رسانه چیست؟

هر وسیله‌ای که پیامی را از فرستنده به گیرنده منتقل کند، **رسانه** نام دارد.

در یک ارتباط کلامی، **زبان** یک رسانه است.

رسانه از ابزاری مانند زبان تا ابزارهای چاپی (علائم، کتاب‌ها، روزنامه‌ها و مجلات و...) و ابزارهای الکترونیکی (تلفن رادیو، تلویزیون، اینترنت و...) را دربرمی‌گیرد.

وزارتخانه ارتباطات و فناوری اطلاعات چه خدماتی را بر عهده دارد؟

این وزارتخانه خدمات یستی، مخابراتی، رادیویی، صدا و تصویر را به مردم ارائه می‌دهد و مسئولیت توسعه‌ی وسایل ارتباطی را در کشور برعهده دارد.

سم‌کردن
افعال و...

خلاصه درس هشتم: رسانه‌ها در زندگی ما

نمونه‌ای از کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در زندگی:

۱ ارتباط سریع با دیگران، خرید و فروش، امنیت و نظارت
مکاتبه، بهره‌گیری از خدمات دولت الکترونیک، عملیات بانکی
فعالیت‌های علمی، آموزش، دسترسی به اخبار

ارتباط سریع با دیگران: *بهره‌گیری*

امروزه با تلفن همراه می‌توان به راحتی و سرعت بیشتر با دیگران مکالمه کرد یا برای آن‌ها پیامک فرستاد.

مکاتبه:

با پست الکترونیک (ایمیل) می‌توان نامه‌نگاری کرد و فایل‌های متنی یا صوتی و تصویری را به همراه نامه ارسال نمود. گیرنده می‌تواند همان لحظه و با سرعت پیام را دریافت کند.

استفاده از دانشنامه‌ها و کتابخانه‌های الکترونیک در کارهای تحقیقی از مزایای اینترنت است.

بهره‌گیری از خدمات دولت الکترونیک: *(۲ مورد)*

پرداخت قبض آب و برق و تلف و... به وسیله تلفن یا اینترنت، ثبت نام حج و زیارت،
ثبت نام کنکور، آگاهی از نتایج آزمون‌ها
صدور گواهینامه، رزرو یا خرید بلیت هواپیما، قطار و... آگاهی از میزان مالیات تعیین
شده و پرداخت آن

آموزش از طریق ویدئو کنفرانس:

در این آموزش، استاد و دانشجو، صدا و تصویر یکدیگر را دریافت می‌کنند و نیازی به سفر استاد به شهری که دانشجویان در آن زندگی می‌کنند و تشکیل کلاس در آنجا نیست.

کارهایی که می‌توان از طریق تلفن، دستگاه خودپرداز، اینترنت:

واریز کردن پول به حساب دیگران، گرفتن موجودی، دریافت صورتحساب، برداشتن پول از حساب
خودشان

نتایج استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات:

در وقت و هزینه‌ها صرفه‌جویی می‌شود، رفت و آمدها در شهرها کمتر می‌شود، در ۲۴ ساعت
شبانه‌روز از این خدمات بهره‌مند می‌شویم.

۳
۲
نکته

💡 تأثیر وسایل ارتباط جمعی بر فرهنگ عمومی:

امروزه صاحب نظران معتقدند که رسانه های ارتباط جمعی، تأثیر زیادی بر سبک زندگی و هویت افراد می گذارند. آن ها چنین بحث می کنند که رسانه ها می توانند موجب شوند که مردم به شیوه های خاصی فکر کنند و یا وقایع را همان طور که آن ها می خواهند ببینند به عبارت دیگر رسانه ها روی باورها و افکار انسان ها اثر می گذارند. این اثرات ممکن است مثبت یا منفی باشند.

💡 اثرات منفی رسانه های ارتباط جمعی:

امروزه بخش زیادی از وقت مردم صرف تماشای تلویزیون یا استفاده از اینترنت می شود و افراد تحت تأثیر این صحنه ها روش های خشونت آمیز را به کار ببرند. برخی پایگاه های اینترنتی ممکن است، بی بند و باری های اخلاقی را در کاربران ترویج کنند.

آگهی های بازرگانی است که مصرف گرایی را در جامعه تشویق می کند. کم شدن تماس چهره به چهره افراد و کم شدن دید و بازدید های اقوام و دوستان، کم شدن گفتگو بین اعضای خانواده

💡 اثرات بازی های رایانه ای:

در بسیاری از این بازی ها برنده شدن یعنی زدن و کشتن شخصیت ها، این بازی ها باعث می شود که خشونت گرایی تشویق شود و بعدها افراد، محیط واقعی را با محیط بازی اشتباه بگیرند. بازی هایی که خشونت و ترس را نشان می دهند اثرات بدی بر روح و روان نوجوانان می گذارند.

💡 نکاتی که هنگام وارد شدن به فضای مجازی و اینترنت رعایت کرد:

۱) همه اطلاعاتی که در اینترنت وجود دارند، صحیح نیستند چون از سوی منابع و افراد مختلف منتشر می شوند.

۲) عکس های یا فیلم های خانوادگی خود را هرگز وارد اینترنت نکنید. اطلاعات شخصی ما ممکن است مورد سرقت و سوء استفاده قرار بگیرد.

۳) رمز عبور پست الکترونیک یا رمز کارت بانکی والدین و نظایر آن را فاش نکنید.

۴) اعتیاد به بازی های رایانه ای با اینترنت باعث اختلال در زندگی و تحصیل شما می شود. فقط ساعت خاصی را به این کار اختصاص دهید.

خلاصه درس نهم: ظهور اسلام در شبه جزیره عربستان

شبه جزیره عربستان:

شبه جزیره عربستان که جزیره العرب نیز نامیده می شود در جنوب غربی آسیا واقع شده است و حدود سه میلیون کیلومتر مربع مساحت دارد.

سرزمین عربستان را چه چیز تشکیل می دهند:

بخش وسیعی از این سرزمین را بیابان ها و ریگزارها و قسمت دیگری را نواحی کوهستانی تشکیل می دهند.

مناطق کوهستانی عربستان و شهرهای این منطقه:

حجاز از جمله مناطق کوهستانی واقع در غرب جزیره العرب است و شهرهای مکه، یثرب (مدینه) و طائف در این منطقه قرار دارند.

زندگی صحرائنشینی مردمان عربستان:

آب و هوای گرم و خشک و کمبود آب باعث شده اغلب ساکنان عربستان زندگی صحرائنشینی داشته باشند.

زندگی مردم عربستان از چه راههایی بود:

۱- زندگی صحرائنشینی و پرورش دامها، ۲- کشاورزی، ۳- داد و ستد با نقاط مختلف از طریق کاروان های تجاری

ساکنان جزیره العرب را:

قوم عرب تشکیل می دادند و به شکل قبیله ای زندگی می کردند.

دین عرب ها در دوران جاهلیت:

در آن زمان بیشتر عرب ها بت می پرستیدند و کعبه، خانه خدا را از بت های گوناگون پر کرده بودند. البته گروهی از عرب ها نیز پیرو حضرت ابراهیم و یا دین های یهود، مسیح و زرتشت بودند.

زنان در عصر جاهلیت:

زنان اغلب از مقام و موقعیت پایینی برخوردار بودند و برخی مردان از داشتن فرزند دختر احساس حقارت می کردند.

تعصبات اعراب جاهلی:

اعراب جاهلی نسبت به قبیله ای خود تعصب شدید و کورکورانه ای نشان می دادند. آنان بی توجه به اینکه حق با چه کسی است، از اعضای قبیله ای خود در برابر افراد دیگر قبایل دفاع و پشتیبانی می کردند.

☀ عواملی که باعث گسترش درگیری‌های قبیله‌ای شد:

تعبص قبیله‌ای موجب بروز دینه و حس انتقام‌جویی در میان قبایل مختلف عرب شده بود و جنگ و خونریزی‌های پی‌پی را به دنبال داشت. از سوی دیگر کمبود عدا و سایر نیازهای زندگی نیز عامل دیگری برای گسترش درگیری‌های قبیله‌ای و رواج غارتگری بود.

☀ چرا پیامبر را محمد امین می‌گفتند:

آن حضرت تحت تأثیر محیط آلوده به شرک و فساد مکه قرار نگرفت و چنان به پاکدامنی و درستکاری مشهور شد که او را محمد امین می‌خواندند.

☀ محل عبادت پیامبر:

حضرت محمد (ص) کوه‌های اطراف مکه و از جمله غار حرا را برای عبادت برمی‌گزید و اوقات زیادی را در آنجا می‌گذراند. در ۲۷ رجب سالی که آن حضرت به ۴۰ سالگی رسیده بود، فرشته وحی در غار حرا بر او نازل شد و فرمان پیامبرش را از جانب خداوند ابلاغ کرد.

☀ حضرت خدیجه:

حضرت خدیجه از زنان ثروتمند مکه بود و تمام دارایی خود را در راه نشر اسلام، کمک به فقیران و آزادی بردگان خرج کرد.

☀ رسول خدا در آغاز بعثت:

پیامبر در آغاز بعثت به صورت فردی و پنهانی مردم را به پرستش خدای یگانه و ایمان به روز رستاخیز دعوت می‌کرد. در نتیجه‌ی این دعوت، تعدادی از مردم مکه به اسلام ایمان آوردند.

☀ پیامبر پس از سه سال مأموریت مخفیانه:

پس از سه سال، پیامبر مأموریت یافت نخست خویشاوندان و سپس عموم مردم را آشکارا به اسلام دعوت نماید. در این مرحله از دعوت، رسول خدا علاوه بر آنکه مردم را به عبادت خدای یکتا فرامی‌خواند، پرستش‌بته‌ها را نکوهش می‌کرد و از سرانجام بد کافران سخن می‌گفت.

☀ چه کسانی از گسترش دین اسلام دچار بیم و هراس شدند:

اشراف مکه به‌ویژه بزرگان قبیله قریش مانند ابولهب، ابوجهل و ابوسفیان که بر مکه حکومت می‌کردند.

☀ مشرکان به پیامبر چه پیشنهادی دادند:

پیشنهاد کردند که ریاست قبیله و قوم و دریافت ثروت فراوان را بپذیرد و از عقاید خود دست بردارد.

☀ پیامبر در مقابل پیشنهاد مشرکان چه فرمود:

من برای گردآوری مال و فرمانروایی مبعوث نشده‌ام، خدایم مرا به عنوان پیام‌آور به سوی شما فرستاده، هر گاه از من بپذیرید، این موجب سعادت شما در دو جهان است و اگر آن را رد کنید، من در این راه استقامت می‌ورزم تا خدا میان من و شما داوری کند.

سران مشرکین چه تصمیمی گرفتند:

تصمیم گرفتند ایشان و مسلمانان را مورد آزار و شکنجه قرار دهند. آنان بدترین دشنام‌ها و تهمت‌ها را به رسول خدا نسبت می‌دادند و برخوردهای زشت و ناپسندی با آن حضرت می‌کردند.

مشرکان برای جلوگیری از گسترش اسلام:

اقدام به آزار و شکنجه‌ی مسلمانان کردند. شماری از پیروان رسول خدا به‌ویژه تهیدستان یا بردگان مورد شدیدترین شکنجه‌ها قرار گرفتند.

از جمله افرادی زیر شکنجه‌های مشرکان به شهادت رسیدند:

یاسر و همسرش سمیه و پسرشان عمار و نیز بلال حبشی از جمله این افراد بودند.

پیامبر از مسلمانان خواست به حبشه هجرت کنند:

آزار و اذیت مشرکان نسبت به پیروان اسلام آن قدر افزایش یافت که پیامبر از مسلمانان خواست به حبشه مهاجرت کنند.

تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان توسط مشرکان:

مشرکان متوجه شدند با شکنجه و سرکوب نمی‌توانند مانع گسترش اسلام شوند، تصمیم گرفتند مسلمانان را تحریم کنند، از این رو عهدنامه‌ای را امضا کردند که براساس آن هر گونه خرید و فروش و رابطه‌ی اجتماعی (ازدواج) با پیروان اسلام ممنوع شده بود.

پس از امضای تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان:

به پیشنهاد ابوطالب به یکی از دره‌های اطراف مکه به نام شعب ابوطالب پناه بردند. آن‌ها حدود سه سال شرایط بسیار سختی را در این دره تحمل کردند.

تغییر یثرب به مدینه النبی:

جوانان آن شهر که درباره‌ی اخلاق نیکو و پسندیده‌ی رسول خدا مطالبی شنیده بودند به استقبال ایشان رفتند. از آن پس نام یثرب به مدینه النبی یعنی شهر پیامبر تغییر داده شد.

انصار: یاری‌کنندگان پیامبر در مدینه

در تاریخ اسلام به گروهی از ساکنان مدینه که با پیامبر (ص) پیمان بستند و آن حضرت را یاری کردند انصار (یاری‌کنندگان) می‌گویند.

مهاجرین:

گروه دیگری از مسلمانان که اموال و دارایی خود را رها نمودند و از مکه به مدینه رفتند، به مهاجرین (هجرت‌کنندگان) معروف هستند.

* اقدامات پیامبر در مدینه:

۱. تأسیس مسجد ← علاوه بر آنکه مکانی برای عبادت و اجرای مراسم مذهبی به شمار می‌رفت، مرکزی برای مشورت و تصمیم‌گیری درباره‌ی امور سیاسی و نظامی بود.

پیام برادری به جای تعصب قومی و قبیله‌ای ← مسلمانان ساکن مدینه یعنی مهاجرین و انصار از قبایل مختلف بودند. پیامبر به منظور ایجاد محبت و دوستی بین مسلمانان، آن‌ها را دوه‌دو با یکدیگر برادر اعلام کرد. این کار در جهت ایجاد امت اسلامی بود.

پیمان‌نامه سیاسی ← پیامبر لازم می‌دانست میان ساکنان مدینه اتحاد سیاسی برقرار شود. از این‌رو پیمان‌نامه‌ای تنظیم شد و مسلمانان و یهودیان متعهد شدند که به آن عمل کنند. تدوین و امضای این پیمان‌نامه، در واقع اعلام رسمی تأسیس حکومت اسلامی به رهبری پیامبر در شهر مدینه بود.

چرا پیامبر اقدام به جنگ‌ها می‌نمود:

در جنگ‌های اُخُد و خندق این مسلمانان بودند که مورد حمله‌ی مشرکان قرار گرفتند و ناگزیر شدند از خود دفاع کنند. برخی جنگ‌ها نیز برای دفع تهدیدهای خطرناک دشمنان رخ داد، برای نمونه پس از آنکه برخی قبایل یهود پیمان‌شکنی کردند و با مشرکان علیه مسلمانان متحد شدند، پیامبر ناگزیر شد با آنان نبرد کند.

سفارش پیامبر به پیروانش در جنگ‌ها:

به رعایت اصول اخلاقی و ارزش‌های انسانی در جنگ‌ها توصیه می‌نمود، او به‌ویژه سفارش می‌کرد با اسیران خوش‌رفتار نمایند و از تخریب و غارت اموال مردم در جنگ پرهیز کنند. آن حضرت همچنین مراقب بود که مسلمانان همانند مشرکان رفتار نکنند.

علت نامه نوشتن پیامبر به فرمانروایان کشورهای مختلف:

از آنجایی که هدف دین اسلام هدایت همه‌ی مردم جهان است، پیامبر فرمانروایان کشورهای مختلف از جمله ایران، روم و حبشه نامه نوشت و آنان را به اسلام دعوت کرد.

پیامبر در واقعه غدیر خم:

پیامبر در حضور زائران خانه خدا دست علی (ع) را بالا برد و فرمود: ای مردم هر کس که من پیشوای او هستم، پس این علی پیشوای اوست. خداوند دوستداران او را دوست بدار و دشمنانش را دشمن باش.

خلاصه درس دهم: از رحلت پیامبر تا قیام کربلا (نینوا)

☀️ ماجرای سقیفه بنی ساعده:

پس از رحلت پیامبر در حالی که علی (ع) و شماری از اصحاب مشغول خاکسپاری بودند تعدادی از انصار و مهاجرین در سقیفه بنی ساعده گرد آمدند و درباره‌ی جانشینی پیامبر به گفتگو پرداختند. هر دو گروه با نادیده گرفتن وصیت پیامبر در غدیر خم مدعی بودند و جانشینی رسول خدا حق آنان است.

☀️ به خلافت رسیدن ابوبکر:

با توجه به اینکه از گذشته میان انصار رقابت و اختلاف وجود داشت. جمعی از حاضران در سقیفه، با ابوبکر که یکی از مهاجرین کهنسال بود بیعت کردند و بدین ترتیب وی به عنوان خلیفه اول شناخته شد.

☀️ سکوت حضرت علی در ابتدای خلافت ابوبکر:

گروهی از مسلمانان، با یادآوری خلیفه پیامبر در غدیر خواهان بیعت با علی (ع) بودند اما علی (ع) با سکوت خود مانع بروز تفرقه و درگیری میان مسلمانان شد تا اسلام پایدار بماند.

☀️ خلافت ابوبکر: ۲ سال

ابوبکر حدود دو سال خلافت کرد و عمر بن خطاب را به جانشینی خود برگزید.

☀️ خلافت عمر: ۱۰ سال

عمر در دوران ۱۰ ساله حکومت خود کار فتوحات را که از اواخر دوران خلافت ابوبکر آغاز شده بود با جدیت دنبال کرد. سپاهیان اعزامی از سوی عمر، علاوه بر بخش وسیعی از ایران، کشورهای روسیه، لبنان، فلسطین و مصر را نیز فتح کرد.

☀️ خلافت عثمان و اوضاع کشور در زمان او:

عثمان خلیفه سوم توسط شورای که عمر تعیین کرده بود به خلافت رسید. در زمان او برخلاف دو خلیفه قبلی زندگی تجملاتی و شیوه اشرافی رواج یافت و اطرافیان و کارگزاران خلیفه با ثروت به دست آمده از فتوحات به خوش گذرانی مشغول شدند.

☀️ مجازات و تبعید بعضی از یاران پیامبر:

عثمان جمعی از صحابه و یاران نزدیک پیامبر مانند ابوذر، عمار و مالک اشتر را به دلیل آنکه از او و اطرافیانش انتقاد می کردند، مجازات و تبعید کرد.

☀️ عاقبت عثمان:

عملکرد اطرافیان خلیفه سوم نارضایتی گروهی از مسلمانان را برانگیخت. آنان از نقاط مختلف به مدینه آمدند و اعتراض خود را نسبت به عملکرد عاملانش اعلام کردند. امام علی (ع) تلاش زیادی کرد که مخالفان را آرام کند و مانع بروز درگیری و خونریزی شود، اما سرانجام معترضان خشمگین به خانه خلیفه هجوم بردند و او را کشتند.

ابوبکر

عمر بن خطاب

۱

۲

۳

۴

۵

تولد حضرت علی و دوران کودکی و نوجوانی او:

امام علی (ع) فرزند ابوطالب در کعبه به دنیا آمد. آن حضرت دوران کودکی و نوجوانی را در خانه حضرت محمد (ص) و تحت تربیت وی به سر برد.

ترک شهر مکه توسط پیامبر و رفتن به مدینه:

شهادت و فداکاری علی (ع) و خوابیدن در بستر پیامبر سبب شد که پیامبر بدون هیچ آسیبی از مشرکان، مکه را به سوی مدینه ترک کند.

در دوران سه خلیفه حضرت علی چه می کرد:

آن حضرت به تفسیر قرآن، تربیت شاگردان و پاسخگویی به سؤالات دینی مردم می پرداخت. همچنین ایشان به عمران و آبادی و احداث نخلستان ها توجه زیادی داشت.

به خلافت رسیدن حضرت علی (ع):

پس از کشته شدن عثمان، مردم دریافتند که جامعه اسلامی بی سرپرست مانده است. بسیاری از مهاجرین و انصار خواهان بیعت با علی (ع) شدند، اما آن حضرت تمایلی به پذیرش خلافت نداشت. سرانجام با اصرار زیاد مردم، امام علی (ع) منصب خلافت را پذیرفت.

عوامل مخالفت ریاست طلبان با حضرت علی (ع):

اصرار علی (ع) بر عمل به قرآن و سنت پیامبر و اجرای عدالت موجب مخالفت و دشمنی ریاست طلبان شد. این گروه چون اطمینان یافتند که امام به دلخواه آنان عمل نخواهد کرد به فتنه جویی پرداختند و سه جنگ جمل، صفین و نهروان را بر آن حضرت تحمیل کردند.

جنگ جمل:

از آنجا که امام علی (ع) هیچ گونه تمایلی به جنگ و خونریزی میان مسلمانان نداشت، کوشید از طریق گفتگو و نصیحت بیعت شکنان و شورشیان را قانع کند که دست از تفرقه و آشوب بردارند اما شورشیان اقدام به جنگ کردند. امام در جنگ جمل شورشیان را شکست داد.

جنگ صفین:

در جنگ صفین امام علی (ع) به مقابله با سپاه معاویه رفت و آن ها را ظالمین نامید. پایداری یاران علی (ع) به ویژه مالک اشتر آثار شکست را بر چهره سپاه ستمگر آشکار ساخت. اما در آخرین لحظات، نیرنگ عمروعاص مانع پیروزی سپاهیان امام علی (ع) شد.

چرا حضرت علی (ع) شهر کوفه را مرکز خلافت قرار داد:

امام در ابتدای حکومت خود، برای دفع تهدیدات بیعت شکنان و دشمنان عدالت از مدینه رهسپار عراق شد و شهر کوفه را مرکز خلافت خود قرار داد.

چرا امام حسن ناچار شد پیشنهاد صلح معاویه را بپذیرد:

زیرا بسیاری از یاران و سپاهیان آن حضرت تمایلی به نبرد نداشتند و فقط گروه اندکی آماده جهاد بودند. این در حالی بود که معاویه با ودهی دادن پول و مقام، بسیاری از رؤسای قبایل و حتی یاران نزدیک امام را فریب داده و جذب خود کرده بود.

مهم‌ترین ویژگی‌های و دستاوردهای حکومت حضرت علی (ع):

- ۱ سادگی‌یستی و مقابله با اشرافی‌گری
- ۲ برگزیدن افراد صالح به حکومت ولایات
- ۳ تأکید بر عدالت
- ۴ مدارا با مخالفان

جلوگیری از شکست معاویه در جنگ صفین:

معاویه سیاستمداری فریبکار بود و با دادن پول و مقام، اشخاص با نفوذ و قدرتمند را جذب خود می‌کرد. عمرو عاص یکی از این افراد بود، او که به طمع دست یافتن به حکومت مصر به معاویه پیوسته بود، نقش مهمی در جلوگیری از شکست معاویه در جنگ صفین داشت.

معاویه بعد از صلح چه کرد:

معاویه در شام (سوریه) به خلافت نشست. او سیاستمداری فریبکار بود و با دادن پول و مقام، اشخاص با نفوذ و قدرتمند را جذب خود می‌کرد.

به دستور معاویه چه کارهایی صورت گرفت:

به دستور او بر منبر و در خطبه‌های نماز جمعه به امام علی بدگویی می‌شد. یاران و پیروان آن حضرت مورد آزار و شکنجه قرار می‌گرفتند.

معاویه با توطئه‌ای، امام حسن (ع) را به شهادت رساند. او همچنین فرزندش یزید را به جانشینی خود، انتخاب و خلافت را موروثی کرد.

زمینه‌های قیام امام حسین (ع):

امام حسین (ع) سال‌ها در کنار پدرش امیرمؤمنان و برادرش امام حسن (ع) در صحنه‌ی جهاد و مبارزه حاضر بود. آن حضرت پس از شهادت برادر، با سخنرانی و نامه‌های افشاگرانه علیه حکومت ظالمانه‌ی معاویه مبارزه کرد. پس از مرگ معاویه، پسرش یزید طبق وصیت او به خلافت رسید.

مردم کوفه پس از شنیدن خبر حرکت امام حسین (ع):

با نوشتن نامه‌های فراوان ایشان را به شهر دعوت کردند. امام نخست اعتنایی به آن نامه‌ها نکرد، اما با اصرار کوفیان، پسرعموی خود مسلم بن عقیل را روانه‌ی آنجا کرد. پس از ورود مسلم به کوفه، هزاران نفر با مسلم به نمایندگی از امام حسین بیعت کردند. امام پس از دریافت نامه مسلم عازم کوفه شد.

عبیدالله بن زیاد در شهر کوفه:

عبیدالله با ایجاد رعب و وحشت مردم را ترساند و مسلم بن عقیل را دستگیر کرد و به شهادت رساند. او سپس مردم کوفه را وادار کرد که آماده‌ی جنگ با امام حسین (ع) شوند.

واقعه‌ی عاشورا:

سپاه یزید مانع رسیدن امام حسین و یارانش به کوفه شدند و کاروان آن حضرت را ناچار به توقف در سرزمین گرم و خشک کربلا (نینوا) نمودند. لشکریان یزید که تعدادشان بسیار زیاد بود، امام حسین (ع) و یارانش را در محاصره و در روز عاشورا جنگ را آغاز کردند. امام و یارانش که مرگ در راه عقیده و ایمان را سعادت در سایه حکومت ستمگران را ننگ می‌دانستند شجاعانه جنگیدند و به شهادت رسیدند.

 امام حسین (ع) در وصیت‌نامه خود از هدف از قیام را چه فرمود؟
هدف من اصلاح امت جدم رسول الله، امر معروف و نهی از منکر و پیاده کردن سیره‌ی رسول الله و پدرم علی بن ابیطالب است.

۲

۱

۲

سیره زندگی

خلاصه درس یازدهم: ورود اسلام به ایران

💡 اوضاع ایران در آستانه‌ی حمله‌ی اعراب مسلمان:

- ۱ رقابت و دشمنی در درون دربار ساسانی
- ۲ شورش‌های فرماندهان و دخالت‌های آن‌ها در رقابت سیاسی
- ۳ وجود نظام طبقاتی، بی‌عدالتی و تبعیض‌های اجتماعی و مالیات‌های سنگین
- ۴ بر اثر طغیان رودهای دجله و فرات، زمین‌ها و مزارع حاصلخیز از بین رفت.

💡 نبرد قادسیه:

ارتش ساسانی در نبرد قادسیه از سپاه مسلمانان که روحیه بالاتر و انگیزه بیشتری داشت شکست خورد. در این جنگ، رستم فرخزاد فرمانده سپاه ساسانی کشته شد و مدتی بعد تیغ سون پایتخت ساسانیان با گنجینه‌ای از غنائم به تسخیر اعراب درآمد.

💡 سقوط سلسله ساسانی:

در نبردی که در نهاوند رخ داد، ضربه نهایی بر پیکر ارتش ساسانی وارد شد، به طوری که یزدگرد سوم، آخرین پادشاه ساسانی، دیگر نتوانست سپاهی را برای مقابله با اعراب مسلمان گردآوری کند. پس از جنگ نهاوند، شهرها و ولایات ایران یکی پس از دیگری به تصرف اعراب درآمدند. سرانجام با ورود اعراب به خراسان، یزدگرد سوم به دست آسیابانی در مرو به قتل رسید و سلسله ساسانی پس از چهارصد سال فرمانروایی به پایان رسید.

💡 اوضاع ایران در دوره‌ی خلافت امویان (بنی‌امیه):

- ۱ اشراف و سران قبایل عرب، بر بیشتر ولایات ایران حکومت می‌کردند.
- ۲ اقوام غیرعرب از جمله ایرانیان مورد تحقیر و توهین قرار می‌گرفتند.
- ۳ ایرانیان اجازه نداشتند منصب‌های مهم مانند حکومت ولایات یا فرماندهی سپاه را عهده‌دار شوند.

💡 در دوران بنی‌امیه کدام امامان به شهادت رسیدند:

علاوه بر امام حسین (ع)، امام سجاد و امام محمدباقر (ع) نیز به شهادت رسیدند.

💡 مبارزه و مخالفت مردم ایران با حکومت اموی:

مردم ایران که از ظلم و ستم و قوم‌گرایی امویان به ستوه آمده بودند از هر فرصتی برای مخالفت و مبارزه با حکومت اموی استفاده می‌کردند. ایرانیان در بسیاری از قیام‌ها و شورش‌هایی که علیه امویان به وقوع پیوست حضور مؤثری داشتند. وقتی مختار ثقفی در کوفه به خونخواهی امام حسین و یارانش قیام کرد ایرانیان به او پیوستند.

☀️ به قدرت رسیدن عباسیان:

در اواخر حکومت اموی آن‌ها نمایندگانی را به نقاط مختلف ایران از جمله خراسان فرستادند و مردم را به قیام علیه بنی‌امیه و حکومت یکی از افراد خاندان پیامبر (ص) دعوت کردند، اما نمی‌گفتند منظورشان از آن فرد چه کسی است. ایرانیان مسلمان به ویژه خراسانیان دعوت عباسیان را پذیرفتند و سرانجام ابومسلم سادات ایرانی در خراسان قیام کرد و موفق شد امویان را شکست و سفاح از خاندان عباسیان را به خلافت برساند.

سفاح، اولین خلیفه عباسی

☀️ اقدامات منصور عباسی:

شهر بغداد را بنا کرد و آن را مرکز خلافت عباسیان قرار داد، به قتل رساندن ابومسلم خراسانی

☀️ کدام خلفای عباسی، امامان شیعه را به زندان انداختند و به شهادت رساندند:

منصور، هارون، اترشید، متوکل

☀️ استفاده خلفای عباسی از ایرانیان در اداره حکومت:

خلفای عباسی برخلاف امویان از ایرانیان در سمت‌های مهمی چون وزارت و فرماندهی سپاه و حکومت شهرها، استفاده می‌کردند. البته بسیاری از ایرانیانی که به خدمت خلافت عباسی درآمدند، سرنوشتی تلخ و ناگوار داشتند، چنان‌که منصور ناجوانمردانه ابومسلم خراسانی را به قتل رساند.

☀️ برمکیان:

برمکیان از خاندان‌های مشهور ایرانی بودند که در زمان خلافت هارون عهده‌دار وزارت و حکومت ولایات شدند و نفوذ و قدرت فراوان کسب کردند. خلیفه ناگهان بر آنان خشم گرفت و دستور داد آن‌ها را از قدرت، برکنار و زندانی کنند، به قتل رسانند.

☀️ سلمان فارسی:

نخستین ایرانی که در مدینه به حضور پیامبر رسید و به دین اسلام مشرف شد. سلمان در جنگ احزاب (خندق) حضور داشت و پیشنهاد کرد برای دفاع از شهر مدینه در مقابل حمله‌ی مشرکان، خندقی حفر شود. پیامبر درباره‌ی او فرمود سلمان از اهل بیت ماست.

☀️ از جمله یاران باوفای حضرت علی (ع):

سلمان، مقداد، ابوذر، عمار

☀️ گرایش ایرانیان به دین اسلام:

پس از آنکه اعراب مسلمان به ایران آمدند، مردم ایران به تدریج با دین اسلام آشنا شدند. ایرانیان پس از درک پیام اسلام، داوطلبانه آن دین را پذیرفتند. پیام اسلام برابری و برادری بود این پیام برای مردم ایران که از امتیاز طبقاتی اشراف ناخوشنود بودند، جذابیت فراوانی داشت. علاوه بر آن، اخلاق و رفتار پیامبر و امامان شیعه، نقش مهمی در علاقه‌مندی ایرانیان به دین اسلام داشت.

💡 علاقه و ارادت ایرانیان به حضرت علی (ع) و فرزندانش: ندادن امتیاز به اعراب

چون امام علی (ع) در دوران حکومت خود هیچ برتری و امتیازی برای اعراب، نسبت به غیر اعراب در نظر نمی‌گرفت ایرانیان به امام علی (ع) داشتند.

💡 حضور کدام امامان بزرگوار در ایران، تأثیر زیادی بر توجه و گرایش مردم ایران به دین اسلام داشت:

امام رضا (ع) و خواهرش حضرت معصومه (س) و برادرش حضرت شاه چراغ

خلاصه درس دوازدهم: عصر طلایی فرهنگ و تمدن ایران - اسلام

سلسله‌های ایرانی و نقش آن‌ها در رونق و شکوفایی فرهنگ و تمدن ایرانی:

خلافت عباسیان پس از یک قرن ضعیف شدند. از این رو شرایط مناسبی برای تشکیل سلسله‌های ایرانی به وجود آمد. این سلسله‌ها نقش زیادی در شکوفایی تمدن ایرانی - اسلامی داشت.

مهم‌ترین سلسله‌های ایرانی در فاصله قرن سوم تا پنجم هجری:

طاهریان - صفاریان - علویان - سامانیان - آل بویه، این سلسله‌ها به جز علویان طبرستان، ریشه و تبار ایرانی داشتند.

رابطه سلسله‌های طاهریان و سامانیان با خلفای عباسی: با تأیید

این سلسله‌ها با فرمان خلفای عباسی به قدرت رسیدند و با تأیید آن‌ها به حکومت خود ادامه دادند. این دو سلسله روابطی دوستانه با خلافت عباسیان برقرار کردند و امیران این سلسله‌ها معمولاً نسبت به خلفا اظهار وفاداری و فرمانبری می‌کردند. البته طاهریان و سامانیان در اداره امور قلمرو خود مستقل بودند و اجازه نمی‌دادند نمایندگان خلیفه در امور داخلی آنان دخالت کنند.

طاهر ذوالیمینین:

بنیانگذار سلسله طاهریان به فرمان مأمون خلیفه عباسی به حکومت خراسان منصوب شد.

امیر اسماعیل سامانی:

مؤسس سلسله سامانیان با تأیید خلیفه عباسی به حکومت رسید.

سلسله‌هایی که بدون اجازه خلفای عباسی حکومت خود را برپا کردند:

صفاریان - علویان طبرستان - آل بویه

روابط صفاریان با خلفای عباسی:

روابط صفاریان با خلافت عباسی، خصمانه بود یعقوب لیث صفاری علاوه بر آنکه حکومت طاهریان را برانداخت، به عراق لشکرکشی کرد و قصد داشت بغداد را تصرف کند، اما از سپاه خلیفه شکست خورد. او در فکر جبران این شکست بود اما بیماری و مرگ فرصت جنگی دیگر را با خلیفه به وی نداد.

چرا خلفای عباسی دشمن علویان طبرستان بودند:

زیرا علویان پیرو مذهب شیعه بودند و حکومت عباسیان را به رسمیت نمی‌شناختند و از آنان اطاعت نمی‌کردند.

رابطه سلسله آل بویه با عباسیان:

رابطه سلسله آل بویه با عباسیان به گونه‌ای دیگر بود. چون آل بویه بغداد را تصرف کردند و خلفای عباسی را تحت نفوذ و سلطه‌ی خود گرفتند.

ایرانیان مسلمان در تأسیس و گسترش کدام علوم پیشگام بودند:

معارف اسلامی، علوم انسانی، هنر و ادبیات

💡 رابطه سلسله آل بویه با عباسیان: **عنه**

رابطه سلسله آل بویه با عباسیان به گونه‌ای دیگر بود. چون آل بویه بغداد را تصرف کردند و خلفای عباسی را تحت نفوذ و سلطه‌ی خود گرفتند.

💡 سلسله آل بویه:

آل بویه پیرو مذهب شیعه بودند. در دوران حکومت آن‌ها معارف و فرهنگ شیعه در ایران مورد توجه قرار گرفت و گسترش یافت.

💡 به دستور فرمانروایان آل بویه چه کارهایی انجام شد:

به دستور فرمانروایان آل بویه به خصوص عضدالدوله که مشهورترین فرمانروای آل بویه بود، حرم مطهر امامان در نجف، کربلا و کاظمین بازسازی شد و مراسم روز عید غدیر و مجالس سوگواری امام حسین (ع) باشکوه برگزار شد.

💡 اقدامات مهم علمی و فرهنگی ایرانیان در قرون نخست هجری:

۱) تدوین کتاب‌ها در رشته معارف اسلامی

۲) درخشش دانشمندان مسلمان ایرانی در رشته‌های مختلف

۳) تدوین قواعد صرف و نحو و دستور زبان ادبیات عربی

۴) انتقال بخشی از میراث ادبی و تاریخی ایران باستان به جامعه اسلامی

💡 مترجمانی مانند عبدالله بن مقفع (رویه ایرانی) کتاب‌های خود را در موضوعاتی:

در موضوع تاریخ پادشاهان و قهرمانان کهن ایران و نیز اندرزنامه‌ها و آداب کشورداری

💡 کدام سلسله‌های ایرانی نقش چشمگیری در رونق و شکوفایی فرهنگ و تمدن ایرانی-اسلامی داشتند:

سلسله‌های ایرانی به خصوص سامانیان و آل بویه- زیرا بیشتر فرمانروایان این سلسله‌ها به علم و ادب علاقه‌مند بودند و برای عالمان، دانشمندان و ادیبان، ارزش و احترام فراوانی قائل شدند.

💡 رونق ادبیات فارسی:

از قرن سوم هجری به بعد در نتیجه علاقه امیران و وزیران حکومت‌های صفاریان، سامانیان به فرهنگ و زبان ایرانی، رونق ادبیات آغاز شد.

💡 وزیران سامانی:

خاندان جیهانی و خاندان بلعمی (وزیران سامانیان)

💡 شاعر معروف دوره‌ی سامانی:

۱- رودکی پدر شعر فارسی، ۲- فردوسی

💡 از نخستین جلوه‌های معماری ایرانی- اسلامی:

مساجد

💡 کدام آرامگاه‌ها جلوه‌ی شکوهمند میراث معماری ایرانی- اسلامی:

آرامگاه امیراسماعیل سامانی در بخارا و آرامگاه قابوس و شمگیر در گنبد قابوس

نسخه

مجموعه آموزشی سگو

مطالعات اجتماعی

 Sakkoo_edu

 Sakkoo_edu1

درس اول

۱ - صمیمیت و محبت بیشتر بین اعضای خانواده چگونه به دست می آید؟

- ① همکاری و رفع مشکلات مردم   ② با انجام دستورات دینی   ③ با همکاری و همدلی   ④ با رفع مشکلات مردم

۲ - کدام گزینه از جلوه‌های تعاون نیست؟

- ① تلاش برای شکوفا کردن استعدادهاى خود   ② مشارکت کردن برای رفع نیازهای مالی فقرا   ③ امر به معروف و نهی از منکر   ④ کوشش برای ایجاد صلح و آشتی میان انسان‌ها

۳- انسان‌ها نمی‌توانند نسبت به اتفاقاتی که در جامعه می‌افتد بی‌تفاوت باشند.

۴- کسی که مشکل مؤمنی را رفع کند تمام عمرش به عبادت سپری شده است.

۵- آیا ما می‌توانیم نسبت به دیگران و جامعه بی‌تفاوت باشیم؟ خیر - این مرصردی ایمانی از بدو است

۶- چگونه می‌توان در اعضای یک خانواده حس خوب و مفید بودن ایجاد کرد؟ تسم کار در سیرت نیکو

۷- در محیط مدرسه در چه زمینه‌هایی می‌توان همکاری کرد؟ نظامت مدارس - مراسم هیچ‌گاهی

لباس در دست برادران و فرزندان

۸- با توجه به ماجراهای (۱) و (۲) درس تعاون (۱)، به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

الف

شباهت‌های این دو ماجرا چه مواردی بود؟ همکاری و مسئولیت‌ها

ب

در ماجراهایی که نقل شد، افرادی که پیشقدم شده بودند تا به دیگری کمک کنند، چه دلیلی برای کار خود آوردند؟ بیان کنید.

پ

اگر در این ماجراها احساس مسئولیت و همکاری وجود نداشت، چه اتفاقاتی می‌افتاد؟

باقی ماندن
دانش آموزان
از خانه

دانش آموزان
از خانه
نمی‌رفتند

۹- آیا انسان‌ها می‌توانند نسبت به اتفاقاتی که برای دیگران می‌افتد بی‌تفاوت باشند؟ چرا؟

چرا؟

انسان سو همبستگی احساس می‌کند

۱۰ - جلوه‌ها و شکل‌های مختلف تعاون را نام ببرید.

همکاری در حمل و نقل - همکاری در حمل و نقل (همکاری در حمل و نقل)

ای - قدرت و نفوذ از منته - عایدت از بهار - هدیه دادن

درس دوم

۱ - درباره‌ی وقف و موقوفات، کدام گزینه درست است؟

- ① امری جدید است که پس از انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ به راه افتاده است. / حقّ تصرّف در آن برای وارثان موقوف وجود دارد.
- ② از روزگاران بسیار قدیم در ایران وجود داشته است. / حقّ تصرّف در آن برای وارثان موقوف وجود دارد.
- ③ از روزگاران بسیار قدیم در ایران وجود داشته است. / باید تا ابد به همان صورت که واقف تعیین کرده است، استفاده شود.
- ④ امری جدید است که پس از انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ به راه افتاده است. / باید تا ابد به همان صورت که واقف تعیین کرده است، استفاده شود.

۲- به اموال و دارایی‌هایی که وقف می‌شود، ..... می‌گویند.

① واقف ~~✗~~

② خیریه ~~✗~~

③ موقوفات ✓

④ انفاق ~~✗~~

۳ - تعاون ..... تنها به خانه مدرسه و محل محدود نمی شود.

۴ - اموال و دارایی های وقف شده به همان صورت که وایت ..... معین نموده است، استفاده می شوند.

۵ - تعاونی ها به صورت تولیدی، توزیعی و تجارتی ..... هستند.

۶- شرکت‌های تعاونی را با شرکت‌های غیرتعاونی مقایسه کنید.

همه افراد با هم سهمی با هم دارند
همه سهم دارند و همه در سود و زیان شرکت
هر کس سهم بیشتری دارد - قدرت بیشتر

۷- «سمن» نام اختصاری کدام سازمان است؟

سازمان مردم‌نهاد

۸- شرکت‌های تعاونی چگونه تشکیل می‌شوند؟

افراد برای رفع مشکلات مشترک و منافع با هم
همکاری می‌کنند - هر فرد با سهمی می‌تواند عضو شود.
حدوداً افراد ۷ نفر

۹ - تفاوت شرکت‌های تعاونی و غیرتعاونی در چیست؟

همه ابزارها هم برابر
هر فرد منتفع می‌شود
در سود و زیان شریک

۱۰ - شرکت‌های تعاونی چه ویژگی‌هایی دارند؟

درس سوم

۱ - کدام نهاد صلاحیت وزیران را تأیید می‌کند؟

① رهبر

② نمایندگان مجلس شورای اسلامی

③ قوه قضائیه

④ شورای نگهبان

۲- توضیحات هر یک از موارد زیر، به ترتیب مبین کدام اصطلاح می باشد؟

الف) معرفی نامه ای که هر سفیر برای خدمتش باید برای رئیس کشور میزبان ببرد و رئیس جمهور آن را امضاء کند. ← اسرار نامه

ب) پیشنهادی که از سوی دولت به مجلس ارائه می شود. ← لایحه

ج) رئیس جمهور، معاونان و وزیران وی ← کابینه

① استوارنامه - طرح - رجال سیاسی (✓) استوارنامه - لایحه - کابینه دولت (✓) رأی اعتماد - لایحه - رجال سیاسی (✗) رأی اعتماد - طرح - کابینه دولت (✗)

۳- تعداد وزارت خانه های کشور ۱۹ ..... عدد است .

۴- داوطلبان ریاست جمهوری از چه راه هایی به تبلیغات می پردازند؟

- ۱- گزیده رایت مجله های با توجه شرایط
- ۲- بایه میده - توسط شورای ملی
- ۳- تبلیغ / آه سر
- ۴- با جد الرار
- ۵- تنهید ۶- کلیه

۵- مراحل انتخاب رئیس جمهور چگونه است؟

۶- هر یک از مفاهیم زیر را تعریف کنید.

۷- وزرای انتخابی رئیس جمهور در چه صورت می توانند به عنوان وزیر در وزارتخانه مشغول به کار شوند؟

بدون ترس راه اعتماد از مجلس شورای اسلامی

۸ - جای خالی را با کلمات مناسب پر کنید.

رئیس جمهور برای مدت ۴ سال ..... و با رای مستقیم مردم ..... انتخاب می شود.

۹ - حکومت ما چه نوع حکومتی است و چگونه اداره می شود؟

↓
↓
پهرین اساسی
با محوریت قوه مقننه - مجریه - قضائیه و با نظارت رهبر
عمری

۱۰ - به کدام یک از قوای کشور دولت می گویند؟

الف. قوه مقننه

ب. قوه مجریه

پ. قوه قضائیه

ت. قوه مقننه و مجریه

درس چهارم

۱ - پیشنهادی که از سوی دولت به مجلس ارائه می شود چه نام دارد؟
لائحه

① یارانه ~~✗~~

② استوارنامه ~~✗~~

③ مالیات ~~✗~~

④ لایحه ✓

۲ - تنظیم لایحه های مختلف توسط چه کسی صورت می گیرد؟
دولت

① دولت ✓

② رهبری ~~✗~~

③ شورای نگهبان ~~✗~~

④ مجلس شورای اسلامی ~~✗~~

۳- رئیس جمهور وزیران را هدایت و بین آنها هماهنگی ایجاد می کند.

۴ - درست یا نادرست جمله‌های زیر را مشخص کنید.

✓ استیصال یعنی توضیح خواستن.

✓ نمایندگان مجلس لایحه را تایید می‌کنند.

✓ بیشترین درآمد دولت از صادرات نفت تأمین می‌شود.

۵ - تفاوت استیضاح با سؤال کردن ساده چیست؟

↓ جواب مانع کننده نبودن مجلس رأی استنادی دهد.
↓ فقط سؤال مطرح است و جواب دادن میسر شود. بعد از رأی گیری رأی اعمار

۶ - شهروندان یک کشور چه وظایف و مسئولیت‌هایی نسبت به دولت دارند؟

- ۱ - احترام به قانون دلباس قانون
- ۲ - پرداخت مالیات
- ۳ - حفاظت از عیال
- ۴ - دفاع از کشور در زمان صلح

۷ - نمایندگان مجلس چگونه بر فعالیت‌های دولت نظارت می‌کنند؟
 حق سوال پرسیدن
 از دزدان در دزدان

۸ - دولت در چه فعالیت‌هایی باید هزینه و سرمایه‌گذاری کند؟
 خدمات - عمرانی - زیربنایی
 آلودگی در دریا - جاده - کلاس

۹ - مراحل انتخاب و شروع به کار یک رئیس جمهور را با شماره گذاری مرتب کنید.

انتخاب شدن با کسب حداکثر آرا (ب) ۴	تنفیذ (الف) ۵
شرکت در تبلیغات انتخاباتی و معرفی برنامه های خود (پ) ۳	انتخاب وزیران و معرفی آنها به مجلس (ت) ۷
تأیید صلاحیت رئیس جمهور شدن توسط شورای نگهبان (ث) ۲	تحلیف (سوگند) (ج) ۶
اعلام داوطلب شدن برای ریاست جمهوری (ج) ۱	

۱۰ - نامه‌ای به رئیس‌جمهور بنویسید و در آن انتظارات خود را به عنوان یک شهروند از دولت فهرست کنید. در این فهرست، حداقل پنج چیزی را که انتظار دارید دولت درباره آن اقدام کند، به ترتیب اولویت، اهمیت بنویسید.

درس پنجم

۱ - به هر پدیده و مسئله نامطلوب که برای جامعه اختلال ایجاد می کند ..... می گویند.

① مواد مخدر

② نزاع

③ آسیب اجتماعی

④ پر خاشگری

۲- چه تعداد از موارد زیر نادرست است؟

- الف) پرخاشگری و نزاع، نتیجه کنترل (مهار) نکردن خشم است. ✓
- ب) خشم و عصبانیت، احساسی طبیعی است و هر کس در زندگی خود در مواقعی عصبانی می شود. ✓
- ج) راه های مختلفی برای بیان عصبانیت وجود دارد که همه این راه ها مضرند. ✗
- د) رفتارهای پرخاشگرانه همه در یک درجه اند و به یک شکل بروز می کنند. ✗
- ه) نوجوانان پرخاشگر، تحمل کمی دارند. ✓
- و) پرخاشگری مشکلاتی را در یادگیری و تحصیل به وجود می آورد. ✓

④ چهارتا

③ سه تا

② دوتا

① یکی

۴- نظر قانون در مورد افرادی که با مواد مخدر سروکار دارند، چیست؟ نخش - سمداری - مصرف

۵- چرا انسان برای مصرف دوبارهٔ مواد مخدر ترغیب می‌شود؟

مواد مخدر ترغیب می شود؟

↓

تا به حال هیچ ایداعی نداشته اند

ایجاد استیلا

در صورت عدم مصرف حال فرد بدتر شود.

۶- با توجه به ماجرای عصبانیت حامد در درس ۵ به سوالات زیر پاسخ دهید.

پیامدهای این ماجرا چه می‌تواند باشد؟ حامد دچار مشکلات تحصیلی شد - بهرام هزاره دچار مشکلات اخلاقی

چه مشکلاتی برای خانواده حامد و چه در دسرهایی برای خانواده بهرام به وجود می‌آید؟

به نظر شما حامد از چه راه‌های دیگری می‌توانست عصبانیت خود را به‌طور صحیح ابراز کند؟

سُورَت با بزرگ‌ترها و صبر نمودن به ما

۷- نوجوانی دوره حساسی است، علت این امر را بیان کنید. دلیل تشریفات جهانی - ذهن را میانی

دکتر از دوره کودکی به نوجوانی به بیمار فرزاد می
گفت

۸- وقتی ما از دست کسی عصبانی هستیم، بهتر است چه رفتاری از خودمان نشان دهیم؟ (سه مورد)

۱- بار خدا
۲- نفس عمیق بکش تا با من آرام
۳- مدیریت بزرگترها

۹ - علت وابستگی افراد به موادّ مخدّر چیست؟ روی این باب پانزده هزار دسّه حالت بی حاس و کم بدن

هویشا درستی در دسّه از سن رستن حالت فرد
دچار ناراحتی می شود.

۱۰ - راه حل منطقی و درست برخورد با خصوصیات دوره بلوغ و نوجوانی چیست؟

۱ - آگاه بودن از خصوصیات دوره بلوغ

۲ - سبب بروز رفتارها

۳ - استفاده از تجربه بزرگتر

درس ششم

۱ - فیلم‌هایی از شخص «الف» به دست دادگاه رسیده است که در آن‌ها او با تهدید بازیکنان باشگاه ورزشی رقیب، از آن‌ها می‌خواهد در یک مسابقه مشخص با تمام توان در مسابقه شرکت نکنند. شخص «ب» نیز در دادگاه دیگری متهم است که با دست‌کاری سندی قدیمی، آن‌را جای سند جدید به مأموران شهرداری تحویل داده است تا هزینه تعویض سند را پرداخت نکند. دادگاه این دو فرد .....

- ① اولی کیفری و دومی حقوقی است.   ② هر دو حقوقی است.   ③ اولی حقوقی و دومی کیفری است.   ④ هر دو کیفری است.

۲- کدام گزینه جزء دعاوی حقوقی محسوب نمی شود؟
کنزی

① اختلاف دو راننده بعد از حادثه تصادف در بزرگراه
مسئله

③ توهین و فحاشی فروشنده مغازه نسبت به خریدار

کنزی

② اختلاف مالک و مستاجر بر سر اجاره ملک
مسئله

④ اختلاف دو زوج بر سر مسئله طلاق

مسئله

۳ - سازمان پزشکی قانونی وابسته به کمره مضاربه ..... است.

۴ - غصب عنوان جرم است و مجازات زندان ..... دارد.

۵ - مرجع رسمی رسیدگی به شکایات مردم و سازمانها دادگاه ..... است.

۶ - به چه کسی خواهان گفته می شود؟

کسر که اشیاء را تقسیم کرد

۷ - خوانده یعنی چه؟ کسر که اشیاء شده

۸- به طور کلی، دعاوی که در دادگاهها مطرح می‌شوند، به چند دسته تقسیم می‌شوند؟ نام ببرید.

۲- رسته } ۱- کسریه
              } ۲- حقیقی

۹- هر یک از مفاهیم زیر را تعریف کنید.

۱۰ - دعاوی کیفری مربوط به چه اعمالی است؟ مثال بزنید.

گمین - افتر

درس هفتم

۱ - ..... ارتباط انسان را قادر می‌کند تا خواسته‌ها و نیازهای خود را به دیگران منتقل کند.

① رسانه

② ارتباط

③ وسایل ارتباط جمعی

④ زبان

۲- کدام گزینه درست است؟

① ارتباط یعنی جریان ارسال پیام

③ بازخورد: به معنای فرستادن پیام از فرستنده به گیرنده است.

② سه عنصر اصلی ارتباط: فرستنده، گیرنده و رسانه است.

④ در یک ارتباط کلامی، زبان یک رسانه است.

۴- وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات چه خدماتی به مردم ارائه می دهد؟

۵- در گذشته، انسان‌ها برای برقراری ارتباط از چه وسایلی استفاده می‌کردند؟

- ۱- آتش و دود
- ۲- ابزار تنه‌ها
- ۳- آب سران سدره

۶- چهار تحول مهم در سیر تحول رسانه‌ها را بنویسید.

- الکترونیک — موبایل
- تلن — تلن‌ها و تلن‌ها

۷- چند مورد از خدمات شرکت پست را بنویسید.

خدمات پستی - ارسال کالا - بک نام گنبد - - -

۸- رسانه چیست؟ ابزارهای پیام را از زیر بسته به بک نموده و رسانه

۹ - شبکه ارتباطی ما شامل چه افراد، گروه‌ها و مؤسساتی می‌شود؟ خانزاد - محمد - در سرد - - -

۱۰ - چگونگی کار پست الکترونیک (ایمیل) را توضیح دهید و آن را با پست معمولی مقایسه کنید.

پست بالا در هر ساعت
از شبانه روز با صرف هزینه ↓

درس هشتم

۱ - کدام مورد سبب می شود مردم به شیوه های خاصی فکر کنند و وقایع را همان طور که می خواهند ببینند؟ رسانه

- ① رسانه ✓
② ایمیل ✗
③ تبلیغات ✗
④ مصرف گرایی ✗

۲ - کدام یک از موارد زیر از خدمات دولت الکترونیکی نیست؟

- ① صدور گواهی نامه ✗
② ثبت نام حج و زیارت ✗
③ گرفتن موجودی حساب بانکی ✓
④ ثبت نام کنکور ✗

۳- تأثیرات وسایل ارتباط جمعی بر روی مردم را بنویسید.

رسانه

۱- بررسی رفتار و باورها

۲- فرهنگ و شیوه زندگی

۴- به هم ان صوری و خواهد من زندگی گشته

۴ - در مواقع استفاده از اینترنت برای جلوگیری از سوءاستفادهٔ سوجدویان به چه مواردی باید توجه کرد؟

۱- عکس‌ها - فایل‌ها - صفحات
ارسال به هر کانالی که
در اینترنت هم می‌ارزید

۵- نظر صاحب نظران در مورد اثرات منفی تماشای تلویزیون و فیلم‌ها چیست؟

- ۱- ایجاب رهنمائی — در دوره نوجوانی — با دیدن فیلم‌ها و عکس
- ۲- ایجاب رهنمائی —

۶- نمونه‌هایی از کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در زندگی روزمره را بیان کنید و برای دو مورد از آن مثال بزنید.

۱- ثبت کاربردها

۲- مدیریت منابع
۳- خرید از فروشگاه

۷- کارکردهای تلویزیون مدار بسته را بنویسید.

فروشگاه - موزه - کتابخانه

۸- اثرات مثبت استفاده از فناوری‌های ارتباطی و اطلاعاتی را بنویسید. (دو مورد)

سرعت انجام کار با لاس‌مدر - در وقت و هزینه صرفه جویی - در محاسبات شبکه ریزی برای کار انجام دهد.

سیره زندگی

۹- تأثیر وسایل ارتباط جمعی (رسانه‌های ارتباط جمعی) بر فرهنگ عمومی چیست؟

رسانه‌ها و ابزار در فرهنگ به تأثیر + و -

۱- بسیاری از فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات موجب می‌شود که در ..... ریت و ..... حوزه ..... صرفه‌جویی شود.

درس نهم

۱ - دو ایستگاه مهم تجاری عربستان کدام بودند؟ *کبر مدینه*

① یثرب و طائف ~~✗~~

② حبشه و حجاز ~~✗~~

③ یثرب و مکه ~~✓~~

④ یمن و طائف ~~✗~~

۲ - انصار به چه کسانی می‌گویند؟

- ① به گروهی از ساکنان یثرب که با پیامبر (ص) پیمان بستند و آن حضرت را یاری کردند. ✓
- ② به گروهی از مسلمانان که اموال و دارایی خود را رها نمودند و از مکه به مدینه رفتند. مهاجران ✗
- ③ به گروهی از مسلمانان که در اکثر جنگ‌ها شرکت می‌کردند. ✗
- ④ به عده‌ای از مسلمانانی که پیامبر به منظور ایجاد محبت و دوستی دو به دو آنان را با یکدیگر برادر اعلام کرد. ✗

۳ - شرایط ..... ^{اجتبار / زندگی} مردم عربستان پیش از بعثت به عصر جاهلیت معروف است.

۴ - ابولهب و ابوسفیان از بزرگان قبیله ..... ^{قریش} بودند.

۵ - جملات صحیح و غلط را مشخص کنید.

✓ مشرکان قرآن را شعر و افسانه می خواندند.

✗ جنگ خندق در سال ۵ بعثت به وقوع پیوست.

✓ به جنگ هایی که پیامبر در آنها شرکت نداشتند سرّیه گفته می شود.

✗ هدف دین اسلام ترویج ارزش های اخلاقی است.
هدایت همه مردم به سوی

۶- پیامبر در برابر پیشنهاد مشرکان برای دست برداشتن از عقاید خود چه فرمودند؟

۷- موقعیت جغرافیایی شبه جزیره عربستان را شرح دهید.

درمذنب غریب مآره اکس
بته بیان در رستگار
ز احی کرمستان
جزیره العرب

۸ - سرزمین عربستان از چه قسمت‌هایی تشکیل شده است؟

بسیابان در مرکز آن
حجاز - منطقه کوستان - مدینه - طائف

۹ - واقعه غدیر خم را توضیح دهید. اگر خن مجمع با سر در محل غدیر خم -

۱۰ - معنی آیہ سوم سورۃ مائدہ را بنویسید و دربارهٔ رابطهٔ آن با خطبہ غدیر خم توضیح دهید.

دین ما را مجلس کردم سنت را بر ما تمام کردم دین اسلام آخرین دین است.

درس دهم

۱- پس از رحلت پیامبر حاضران در سقیفه بنی ساعده چه کسی را به عنوان خلیفه اول انتخاب کردند و وی به مدت چند سال خلافت کرد؟

④ عثمان - ده سال

③ عمر - دو سال

② ابوبکر - دو سال

① عمر - ده سال

۲- ارتباط میان اجزاء در کدام گزینه نادرست است؟

① فرمان حمله به مرزهای حکومت ساسانی و امپراتوری روم شرقی ← ابوبکر

③ رواج زندگی تجملاتی و شیوه اشرافی ← عمر

② بنای شهر بغداد به عنوان مرکز خلافت عباسیان ← منصور

④ تأکید بر عدالت و تلاش برای وحدت و انسجام اجتماعی ← علی (ع)

۳- پیامبر چگونه توانست بدون آسیبی از مشرکان مکه را به سوی مدینه ترک کند؟

حضرت علی در ستر یا بر خرابه

۴- دلایل بروز فتنه‌ها و جنگ‌ها علیه حکومت امام علی (ع) را بیان کنید.

حکایت علی (ع) را که است و ترکان و عیال اجناس هر روز از بیت‌الامال
به بزرگان و سران غی دار و در حضرت از حرف آن‌ها سر در می‌نبرد

۵- منظور از زنده نگه داشتن قیام ابا عبدالله (ع) چیست؟

دست انداختن به ظلم ستمی

۶- عثمان چگونه به خلافت رسید؟
با شریکی که عمر ایضا کرد و برد.

۷- چهار مورد از خدمات و فداکاری‌های حضرت علی در راه دین اسلام را بنویسید.

- ۱- اولین زره که اسم آورد
- ۲- خوابیدن در بستر پیامبر
- ۳- در فتنه در کنار پیامبر بود
- ۴- در زمان خلافت تیر فراکن رفت

۸- علت شورش و جنگ علیه حکومت امام علی (ع) چه بود؟
براساس قرآن و حدیث و کتب اجمالی

۹ - هدف امام حسین از قیام کربلا چه بود؟

اصحاح است هدم بامر - امر به حرارت رخن رازند - یار کربلا به یار هدم علی

۱۰ - چند تن از یاران باوفای امام علی را نام ببرید.
 عمار - سما - سدار

درس یازدهم

۱ - اولین خلیفه عباسی چه کسی بود؟

- ☒ ۱ سقّاح
 ☐ ۲ هارون
 ☐ ۳ متوکل
 ☐ ۴ منصور

۲ - پیامبر (ص) برای کدام پادشاه ایران نامه دعوت به اسلام فرستاد؟

- ☒ ۱ خسرو پرویز
 ☐ ۲ یزدگرد سوم
 ☐ ۳ ابومسلم
 ☐ ۴ سقّاح

۳ - چرا مردم ایران با علاقه به قیام مختار پیوستند؟

طلسم رستم اسیران، مردم و ازی را آزاد فراموش

۴ - شباهت عباسیان در خلافت با امویان چه بود؟

هر دو رستم
حمید ایما را مایه و قرآن نذاری
طلسم رستم، اما مایه و نهادت اسیران

۵- چرا خلفای عباسی آن گونه با ابومسلم و برمکیان، رفتار کردند؟

تغیر و قدرت

۶- الف) شباهت‌های عمدهٔ حکومت امویان و حکومت عباسیان چه بود؟

ب) تفاوت آنها در برخورد با ایرانیان چه بوده است؟

در حکومت امویان — ایرانیان تمام و منفذ داشتند.
عباسیان — د د د — عوزلیت

۷ - علل ضعف و فروپاشی سلسلهٔ ساسانی چه بود؟

- ۱ - سبب از دست دادن سردر و دروازه‌ها
- ۲ - سبب از دست دادن فرمانروایان و سرکردگان
- ۳ - سبب از دست دادن مردم و نظامیان
- ۴ - سبب از دست دادن زمین‌ها و اراضی

۸ - تیسفون چگونه و پس از کدام نبرد به طور کامل به تسخیر اعراب درآمد؟

نبرد قادسیه - رستم فرخزاد

۹ - عباسیان چگونه به قدرت رسیدند؟

۱ - کدام یک از گزینه‌های زیر، مربوط به دوره حکومت امویان نیست؟

الف) نبرد قادسیه ✓

ج) بنای شهر بغداد در عراق عَبَّاسیان ✓

ب) تسخیر تیسفون ✓

د) قوم گرایی و ظلم و ستم ✓

درس دوازدهم

۱ - کدام سلسله‌ها با تأیید خلفای عباسی به حکومت خود ادامه دادند؟

① طاهریان و سامانیان

② صفاریان و علویان

③ علویان و سامانیان

④ صفاریان و طاهریان

۲- در فاصلهٔ قرن های سوم تا پنجم هجری کدام سلسلهٔ ایرانی ریشه و تبار ایران نداشتند و کدام سلسله در جریان روابط خصمانه با خلافت عباسی در فتح بغداد ناکام ماند؟

۴) آل بویه - علویان

۳) سامانیان - آل بویه

۲) علویان - صفاریان

۱) صفاریان - سامانیان

۳ - طاهریان و سامانیان با فرمان خلفای عباسی ..... به قدرت رسیدند.

۴ - کتاب تاریخ سیستان به زبان فارسی و در قرن ..... تا ..... هجری نوشته شده است.

۵ - نخستین جلوه‌های مهم معماری ایرانی - اسلامی در ..... و ..... ^{ساحل} ^{کازشاه} بود.

۶ - درست یا نادرست بودن جملات زیر را مشخص کنید.

علویان طبرستان، ریشه و تبار ایرانی داشتند. ✗

کتاب تاریخ سیستان به زبان فارسی است. ✓

عیاران، حامی و پشتیبان امیراسماعیل سامانی بودند. ✗

امیراسماعیل، مؤسس سلسله سامانیان با تأیید خلیفه عباسی به حکومت رسید. ✗

حکومت آل بویه بغداد را تصرف کردند. ✓

۷ - کتاب‌های روزبه ایرانی دربارهٔ چه موضوعاتی بود؟

پادشاهان ایران - قهرمانان کور - آداب کثرت‌داری - اندیشه‌ها

۹- روابط صفاریان با خلافت عباسی چگونه بود؟ *صحنه داشتند - بعد از شمس طاهریان*

۱۰- کدام وزیران سلسله سامانی در شمار عالمان و ادیبان نامدار قرار داشتند؟ *بدین - جهانانی*